KAJUS JULIUS CEZARIS

I KNYGA

VERTĖ M. DURYS.

„ŠVYTURIO“ BENDROVĖS LEIDINYS
KAUNAS :—: 1922 :—: VILNIUS.

KAJUS JULIUS CEZARIS

I KNYGA

VERTĖ M. DURYS.

„ŠVYTURIO“ BENDROVĖS LEIDINYS
KAUNAS :—: 1922 :—: VILNIUS.

94
Ce-199

Įžangos vietoje.

„Pas mus, sako prof. Klevanovas (1869 m.), senovės kalbų mokslo sistema, nuo vokiečių paskolinta, yra taip netikusi, kad mokiniuose tik pasibiaurėjimą klasikais tesukelia. Užuot supažindinus mokinį su autoriaus mintimi ir išdėstymo grože, iš jo reikalaujama vien tik formos, sakinių sudėties žinojimo."

Prof. Klevanovas, matyt, buvo tos nuomonės, kad autorių klasikų m i n t i e s supratimas yra svarbesnis dalykas, negu sausas kalbos formos pažinimas, todel jisai ir vertęs lotynų klasikų veikalus rusų kalbon. Tačiau rusų gimnazijose jo nusistatymas pedagogų nebuvo įvertintas, ir klasikų vertimai „подстрочники" kurie bent kiek galėjo suteikti mokiniams pagalbos lengviau suprasti klasiko autoriaus mintį, buvo persekiojami ir laikomi neleistinu dalyku. Mokinys, jais naudodamasis, jautėsi prigaunąs mokytoją; stengimasis gi skaityti klasikus be vertimų pagalbos labai brangiai kainavo mokiniui iš atžvilgio į laiko ir pajėgų aikvojimą. Iš čia ir kildavo pas mokinius nekentimas klasikų.

Iš tiesų draudimas išmintingai naudotis klasikų vertimais yra netikslus: tai draudimas lengviau pažinti autoriaus mintį ir išmokti senosios kalbos; supratus mintį juk lengviau įsitėmyti ir į kalbos formas, sakinių sudėtis ir posakius.

„Ar reikalinga dar sakyti, rašo prof. A. Novikoff (1909 m.), kad toks draudimas yra tik prietaras... Geriau perskaityti dešimts puslapių su vertimo pagalba, negu dešimts eilučių be jo."

Nesant pas mus jokiems klasikų pavyzdingiems vertimams nei komentoriams, manau šis netobulas pirmosios Cezario knygos vertimas negalėsiąs sukelti perdidelio „piktumo" mokytojų tarpe.

Bet jei mokiniai, pradedantieji skaityti Cezarį, ras čionai sau šiokios tokios pagalbos, tai šio vertimo tikslas bus visai atsiektas.

K a u n a s.
1922 m. balandžio 22 d.

M. Durys.

Skuodo SVB
Skaitytojų aptarnavimo
skyrius
16/238

I.

1. Visa Gallija dalinasi į tris dalis: pirmoje gyvena belgai, antroje akvitanai, trečioje tautelė, kuri jos kalba vadinasi keltais, mūsų gi — gallais. 2. Tos visos tautelės skiriasi tarp savęs kalba, papročiais ir įstatymais. Gallus nuo akvitanų skiria upė Garumna, o nuo belgų — Matrona ir Sekvana. 3. Iš jų visų patys narsiausieji yra belgai, nes jie gyvena labai toli nuo romėnų provincijos, kurios mokslas ir žmoniškumas ne taip lengvai juos pasiekia, be to, labai retai aplanko juos pirkliai, įveždami daiktų, galinčių jų dvasią išlepinti. Jie yra artimiausi kaimynai su anapus Reino gyvenančiais germanais, su kuriais jie nuolat kariauja. 4. Dėliai tos pačios priežasties ir gelvetai labiau už kitus gallus pasižymi narsumu, nes jie lygiai beveik kasdieną kaujasi su germanais, arba atremdami juos nuo savo sienų, arba patys jų krašte juos užpuldami. 5. Toji ploto dalis, kurią, kaip minėjome, užima gallai, prasideda nuo Rodano upės, eina pagal upę Garumną, Okeaną ir Belgų sienas (rubežius), o nuo sekvanų ir gelvetų pusės susisiekia su Reinu; nuo romėnų provincijos guli į šiaurę. 6. Belgų žemė prasideda tolimiausiomis Gallijos sienomis ir eina iki žemosios Reino dalies, randasi į vasaros rytus. 7. Akvitanija eina nuo upės Garumnos iki Pirinejų kalnų ir tai Okeano pusei, kuri susisiekia su Ispanijos kraštais, — guli į vasaros vakarus.

II.

1. Pas gelvetus buvo žymiausias ir turtingiausias žmogus vardu Orgetorikas. Tuo metu, kada Romoje buvo konsulai M. Messala ir M. Pizonas, jisai, geisdamas valdžios, padarė suokalbį su savo krašto bajorija ir visus piliečius įtikino, kad su visu savo turtu iškeliautų iš savo krašto sienų. 2. Jisai įrodinėjo žmonėms, kad jie, būdami už visus gallus narsiausi, lengvai pavergsią savo valdžion visą Galliją. 3. Ir tuo lengviau jam buvo juos įtikinti iš atžvilgio į tą aplinkybę, kad gelvetai savo tėvynėje pačios prigimties buvo suvaržyti: iš vienos pusės jie turėjo plačią ir gilią upę Reiną, kuri skyrė gelvetų žemę nuo germanų, iš kitos pusės — labai aukštą kalną Jūrą, kurs randasi tarp sekvanų ir gelvetų, ir dar iš kitos — Lemano ežerą ir Rodano upę, kuri buvo siena tarp mūsų provincijos ir Gelvetų krašto. 4. Taip pačia šalies prigimtimi būdami iš visų pusių suvaržyti, negalėjo lengvai praplėsti savo sienų ir kariauti su savo kaimynais; tokia padėtimi karingi žmonės buvo labai nepatenkinti. 5. Gelvetų nuomone, jų gyvenamas kraštas iš atžvilgio į žmonių skaičių ir iš atžvilgio į jų narsumą bei karingumą, persiaurą plotą teturėjęs. Jų gyvenamas plotas ilgio buvo 240 mylių (tūkstančių žingsnių), pločio — 180 mylių.

III.

1. Minėtos aplinkybės ir Orgetoriko autoritetas padarė savo įtaką į gelvetus, ir jie nutarė paruošti viską, kas tik buvo reikalinga kelionei, taigi, prisipirkti kuo daugiausia gyvulių ir vežimų, sėjimų

padaryti, kiek galint, daugiau, kad kelyje nepritrūktų maisto, su kaimynais sustiprinti taiką ir draugiškumą. 2. Tai visa jie tikėjosi paruošti (atlikti) per du metu, o trečiaisiais keliauti; tąjį gi savo paskirtą išėjimui metą įstatymu patvirtino. 3. Sumanytajam planui įvykdyti buvo išrinktas Orgetorikas. Jam, pirmiausia, buvo pavesta pasiuntinybė į kitas valstybes. 4. Keliaudamas sustoja pas Kastiką sekvanietį, Katamantaledo sūnų, kurio tėvas ilgus metus buvo sekvanų valdovas ir Romos senato romėnų tautos draugu pripažintas. Jam (Kastikui) Orgetorikas liepia užgrobti valdžią, kurią turėjo jo tėvas. 5. Panašiai įtikina Dumnoriką edujietį, Divicijako brolį, kurs tuomet turėjo didelę įtaką į savo žmones, idant taip pat pasielgtų; ir už jo išleidžia savo dukterį. 6. Orgetorikas jiems sakė, kad tie planai nebūsią sunku įvykdyti, nes patsai užgrobsiąs savo krašte valdžią ir jiems tą pat padaryti padėsiąs; 7. gi apie gelvetų drąsumą (karingumą), kuriuo jie iš visų gallų pasižymi, nesą mažiausios abejonės. 8. Tokios kalbos paklausę, jie padaro tarp savęs sąjungą ir patvirtina ją priesaika, tikėdamiesi, kad jų kiekvienas įgysiąs savo tautoje valdžią, o paskui susitelkę visi trys (su pagalba trijų galingiausių tautų Gallijoje — gelvetų, edujų, sekvanų) užkariausią visą (likusiąją) Galliją.

IV.

1. Orgetoriko planą (pagrobti valdžią) gelvetai susekė ir sulig savo papročiais liepė stoti teisman apkaltam retežiuose. Pasmerktąjį laukė mirties bausmė ant laužo. 2. Bet paskirtoj teismo dienoj Orgeto-

rikas sušaukė teisdarybės vieton visą savo giminę, kurios skaičius siekė apie 10 000 žmonių, ir visus savo klientus ir kaltininkus, kurių irgi nemaža turėjo; per juos jisai išsigelbėjo, ir jam nereikėjo teisintis. 3. Bet tuo (neteisėtu pasielgimu) piliečiai įsižeidė ir norėjo savo teisėms apginti griebtis ginklo, ir vyriausybė tam tikslui buvo sušaukus nuo laukų žmonių minią; 4. tuo gi tarpu Orgetorikas pasimirė; jisai, kaip patys gelvetai mano, pats turėjęs sau galą pasidaryti.

V.

1. Jam numirus gelvetai vis delto nenustoja ruošęsi į kelionę, kad išėjus iš savo tėvynės. 2. Pagaliau, matydami save (tam dalykui — kelionei) pasirengusiais, visas savo pilis, kurių turėjo apie dvylika, kaimus skaičiuje 400 ir kitus privatinius namus sudegino; 3. taip pat sudegino ir visą maistą, išskyrus tai, ką su savim turėjo neštis; o taip padarė tuo tikslu, kad, neturėdami vilties sugrįžti namo, būtų labiau pasiruošę visokiems pavojams pakelti. Buvo įsakyta, kad kiekvienas pasiimtų su savim iš namų trims mėnesiams miltų duonai. 4. Tą patį padaryti jie prikalbino savo kaimynus: raurikus, tulingus ir latovikus, kad savo pilis ir kaimus sudegintų ir drauge su jais keliautų, taip pat pritraukia prie savęs bojus, kurie pirmiau gyveno anapus Reino, o paskui perėjo į norėjų žemę ir užkariavo Norėją.

VI.

1. Buvo viso tik du keliu, kuriais galėjo išeiti iš namų (tėvynės): vienas per sekvanų žemę —

siauras ir nepatogus, jis ėjo tarp Jūros kalno ir Rodano upės, juo vos vienas paskui vieną galėjo eiti vežimai, kalnas gi ten buvo toks aukštas, kad toje vietoje ir mažiausias (priešų) kariuomenės būrys galėjo sustabdyti (visą) ėjimą; 2. antras kelias vedė per mūsų provinciją; šis buvo ir lengvesnis ir patogesnis: čia per gelvetų sienas (rubežius) su alobrogais (kurie pastarieji nesenai buvo mūsų numalšinti) plaukia upė Rodanas, kurį vietomis galima perbristi; 3. gi prie pat gelvetų sienos yra miestas Genava, kur per Rodaną yra tiltas, kurio vienas galas susisiekia su gelvetų kraštu. Alobrogai gi, kaipo nesenai užkariauti, dar nebuvo romėnams palankūs, o todel gelvetai manė, kad juos arba įtikinsią, o jei ne, tai ginklu priversią leisti jiems pereiti per jų žemes. 4. Viską paruošę paskiria dieną, kurioj visi susirinktų ant Rodano krantų. Toji diena buvo penkta prieš Balandžio Kalendas, t. y. kovo 28 diena (58 m. prieš K.); tuo metu Romos konsulų pareigas ėjo L. Pizonas ir A. Gabinius.

VII.

1. Cezariui buvo pranešta, kad gelvetai nori keliauti per mūsų provinciją, todel jisai tuoj apleidžia Romą ir skubiai atvyksta į Transalpinę Galliją, o paskui į miestą Genavą. 2. Tuoj visai provincijai įsako didžiausį (kiek tai buvo galima) surinkti kariuomenės skaičių (nes šioje Gallijos dalyje buvo tik vienas kareivių legionas), o tiltą, kurs buvo Genavoje, liepia suardyti. 3. Kai tik gelvetai sužinojo, kad Cezaris čionai randasi, siunčia pas jį pasiuntinius,

pačius žymiausius savo tautos vyrus, kurių tarpe vyriausi buvo Namėjas ir Verukletas, o kurie turėjo pasakyti: — jų esą norima pereiti per provinciją, nes nėr jiems kito kelio, todel prašo Cezarį, kad tas jiems būtų leista. 4. Cezaris, gerai atsimindamas, ką buvo padarę gelvetai su L. Kassijumi, kurį patį užmušė, o jo kariuomenę pervedė po jungu, nemanė suteikti leidimo; 5. be to, netikėjo, kad jie, kaipo žmonės nusistatę prieš romėnus, keliaudami per provinciją, pasielgtų mandagiai, nepridarę visokių nuostolių (žalos) ir skriaudų. 6. Tačiau, kad išlošus laiką, kuriuo kareiviai, kaip buvo įsakęs, galėtų susirinkti, atsakė gelvetų pasiuntiniams, kad turįs apie tai pasvarstyti ir jie, jeigu ko norės, teateinie Balandžio 13 dieną.

VIII.

1. Tuo gi tarpu su tuo legionu, kurį Cezaris su savim turėjo ir su kareiviais atėjusiais iš provincijos padarė apkasus 19 mylių ilgio nuo Lemano ežero, iš kurio išteka Rodano upė, iki Jūros kalno, kurs yra ant sienos tarp sekvanų ir gelvetų; šitie apkasai buvo 16 pėdų aukščio; prie jų iškasė dar griovį. 2. Šitą darbą atlikęs, sustatė apsaugos garnizonus, sustiprino redutus, taip kad, jeigu gelvetai prievarta bandytų veržtis, lengviau būtų juos atremti. 3. Atėjus tai dienai, kurią buvo paskyręs pasiuntiniams, atsako jiems atvykusiems, kad negalįs jiems leisti keliauti per provinciją, nes tas nesutinka su romėnų tautos papročiais ir praktika, o jeigu jie prievarta bandytų eiti, tai sugebėsiąs juos atremti.

4. Gelvetai, nebetekę tos vilties (gauti leidimą keliauti per romėnų provinciją), vieni iš jų mėgino perplaukti upę ant sujungtų laivų ir surištų rąstų, kiti gi dieną, o labiausiai naktį, bandė, kur buvo negilu, perbristi upę, tačiau kareivių į juos šaudančių atmušti, pasiliovė veržęsi.

IX.

1. Vienas tik jiems pasiliko kelias, būtent, per sekvanų žemę, bet kadangi tas kelias buvo siauras ir nepatogus, nebuvo galima ir juo keliauti, ypač kad sekvanai nelabai norėjo leisti. 2. Negalėdami sekvanus įtikinti, siunčia pasiuntinius pas Dumnoriką edujietį, kad jam tarpininkaujant išgavus tas leidimas. 3. Dumnorikas savo (padarytomis) malonėmis ir duosnumu buvo įgijęs didžiausią įtaką pas sekvanus ir taipgi gelvetams buvo (artimas) draugas, nes jo žmona buvo gelvetė, būtent Orgetoriko duktė, be to, buvo tai žmogus geidžiąs valdžios, todel savo malonėmis norėjo prisigerinti ir kitoms tautoms, kad įsigijus kuo daugiausia draugų. 4. Tatai jis sutinka patarpininkauti gelvetams ir išgauna sekvanų leidimą (keliauti gelvetams per jų žemes), taipogi sudaro, kad sekvanai su gelvetais apsimainytų įkaitais: kad sekvanai duotų įkaitus gelvetams pasižadėjimo patvirtinimui, kad nekliudysią jiems keliauti, — gelvetai, kad keliaudami (per sekvanų kraštą) nedarytų jokių skriaudų.

X.

1. Tas visa buvo pranešta Cezariui, būtent, kad gelvetai žada keliauti per sekvanų ir edujų žemes

esanti romėnams draugingiausia, todel leisti, kad ji būtų skriaudžiama, kad jos laukai būtų teriojami, vaikai vergijon vedami, miestai užkariaunami, Cezariui, rodos, nepriderėtų, ypač kad taip arti yra jo kariuomenė. 4. Tuo pačiu metu, kuriuo edujai, taipogi ir ambarrai, edujų giminės, ir santarvininkai praneša Cezariui, kad jų laukai jau priešo nuterioti ir jie neįstengia apginti savo pilių. 5. Taip pat ir alobrogai, kurie anapus Rodano turėjo savo kaimus ir laukus, atbėga pas Cezarį ir parodo, kad pas juos jau viskas sunaikinta, išskyrus plikąją laukų žemę. 6. Šitos aplinkybės privertė Cezarį nelaukti, kol gelvetai, sunaikinę visus talkininkų turtus, pasieks santonų kraštą.

XII.

1. Per edujų ir sekvanų žemes teka upė Araras (dabar Saône), kuri įteka į Rodaną; ji teka taip lėtai, kad žiūrint į ją sunku suprasti, katron pusėn tekanti. 2. Per ją gelvetai norėjo persiirti ant rąstų ir geldelių krūvon surištų. Žvalgai pranešė Cezariui, kad tris savo kariuomenės dalis gelvetai jau esą perkėlę per upę, ketvirtoji gi dar likusi šiapus Araro. Tuomet Cezaris, dar trečiai nakties sargybai nepasibaigus, išėjo iš stovyklų su trimis legionais ir užklupo kaip tik tą gelvetų kariuomenės dalį, kuri dar nebuvo suspėjus persiirti per upę. 3. Užpuolęs juos netikėtai, jų didžiumą iššudė, kiti suspėjo pabėgti ir pasislėpti artimuose miškuose. 4. Šitoji (sumuštoji) gelvetų dalis buvo kilimu iš giminės, kuri vadinosi tigurinie̊iais; nes visa Gelvetija susidėjo iš keturių (tokių) giminių (tautelių). 5. Šitoji viena

tiguriniečių giminė kadaise išėjusi iš savo sodybų, kaip tai mūsų tėvai paduoda, užmušė L. Kassijų konsulą ir jo kariuomenę išniekino (pravesdama po jungu). 6. Dabar tat ir įvyko, ar tai visai atsitiktinai, ar nemirtingųjų dievų surėdymu, kad toji gelvetų tautos dalis, kuri kitą kart didelę nelaimę buvo padariusi romėnams, pirmoji buvo nubausta. 7. Tuo žygiu Cezaris netiktai už savo tautos skriaudą, bet ir už save atkeršijo tiguriniečiams, nes jie toje kovoje, kurioje nužudė L. Kassijų, buvo taipogi nužudę ir legatą L. Pizoną, Cezario uošvio, L. Pizono, senelį.

XIII.

1. Po šito mūšio, Cezaris, kad galėtų prisivyti kitas gelvetų kariuomenės dalis, padaro tiltą ant Araro ir taip perkelia kariuomenę. 2. Gelvetai, pamatę Cezarį taip greitai persikėlusį per upę ir juos sekantį, labai nustebo, nes tai, kas jiems pasisekė padaryti (upė pereiti) per 20 dienų, jisai padarė per dieną; siunčia tad pas Cezarį pasiuntinius; pasiuntinybės galva (pirmininkas) buvo Divikonas, kurs anoje kovoje su Kassijumi buvo gelvetų karo vadas. 3. Jis šitaip kalbėjo Cezariui: kad jeigu romėnų tauta padarysianti su gelvetais taiką, tai gelvetai ten eisią ir tenai pasiliksią, kur jiems nurodys (ir panorės) Cezaris. 4. Bet jeigu norės su jais kariauti, tai teatsimena ir pereitą romėnų nepasisekimą ir senovės gelvetų narsumą. 5. O kad netikėtai užklupęs vieną gelvetų giminę, kuomet kiti persikėlę per upę negalėjo jiems paduoti pagalbos, tai te dar iš to nesiskubina daryti išvadą apie savo

narsumą ir te (dar) neniekina gelvetų. 6. Gelvetai esą taip išmokę iš savo tėvų ir probočių, kad kariaudami labiau savo narsumu, negu gudrumu, pasitiki. 7. Taigi geriau teneprileidžia Cezaris, kad toji vieta, kur sustoję, gautų sau vardą nuo romėnų ir jų kariuomenės pražūties arba pasidarytų jų ainiams atminimu apie įvykusią nelaimę.

XIV.

1. Cezaris atsakė, kad jisai gerai atsimenąs tuos gelvetų paminėtus dalykus, ir tas atsiminimas suteikia jam nemalonumo, o ypač todel, kad romėnų tauta to viso neužsipelnė; 2. nes jeigu romėnai jaustųsi tuomet kuo nors prasikaltę (gelvetams), nebūtų jiems sunku pasisaugoti, bet jie buvo suklaidinti: iš vienos pusės, neprisijausdami jokios kaltybės, jie nieko nesibijojo, iš kitos gi — jiems nebuvo reikalo bijotis ko neturint tam pamato. 3. Bet kad ir norėtų (Cezaris) pamiršti tas senąsias skriaudas (gelvetų romėnų tautai padarytas), tai kaip gi jis galįs pamiršti šias naujas skriaudas, kad, būtent, jam nedavus leidimo, prievarta buvo bebandą keliauti per provinciją, kad edujus, ambarrus, alobrogus skriaudę? 4. O tas visa, ką jie kalba apie savo pergalę, ir tas, kad stebisi, jog Cezaris taip ilgai kentęs nekeršydamas jiems už tas skriaudas, tik patvirtina jo nuomonę (kad reikia gelvetai nubausti). 5. Kad žmonės persikeitus jų likimui labiau gailėtųsi, nemirtingieji dievai paprastai nedorėliams suteikia ilgesnę laimę ir ilgesnį laiką juos nebaudžia. 6. Tačiau, kaip ten buvus ar nebuvus, jeigu duosią

jam įkaitus savo pažadų patvirtinimui ir atlyginsią edujams ir jų talkininkams ir taip gi alobrogams, tai padarysiąs su jais taiką. 7. Divikonas atsakė, kad gelvetai nuo savo probočių paveldėję paprotį ne duoti, bet imti įkaitus; tai romėnai juk ant savęs patyrę. — Tai taręs pasišalino.

XV.

1. Sekančią dieną gelvetai žengia toliau. Tą patį daro Cezaris; jisai, pirmiausia, visus raitelius, kuriuos buvo surinkęs iš visos provincijos, iš edujų ir jų santarvininkų tarpo, o kurių skaičius siekė 4 000, siunčia pirmyn, idant dabotų, kurion pusėn pasuks priešai. 2. Raiteliai, uoliai gelvetus sekdami, susidūrė su jais ir, neatsižvelgę į vietos nepatogumą, stojo mūšin su gelvetų raiteliais; ir mūsiškių, kad ir visai nedaug, vis delto krito. 3. Šita pergale pasidrąsinę gelvetai (nes su 500 raitelių išsklaidė tokia daugybę mūsiškių) ėmė kartas nuo karto smarkiau pulti ir savo paskutinėmis eilėmis mūsiškius kovon vilioti. 4. Bet Cezaris sulaikydavo savuosius nuo mūšio ir tuo tarpu tenkinosi tuo, kad neleisdavo priešui terioti krašto. 5. Taip keliauta apie 15 dienų: gelvetai ir mūsiškiai žengė paskui vieni kitus visai netolimame atstume: gelvetų užpakalinės eilės (ariergardas) ir mūsų priešakinės (avangardas) visai nedidelį protarpį teturėjo, nedidesnį už 5 arba 6 mylias.

XVI.

1. Tuo tarpu Cezaris kasdien reikalavo iš edujų provijanto, kurį jie savo tautos vardu buvo pasi-

žadėję (pristatyti). 2. Gi dėliai šalto oro (nes Gallija, kaip aukščiau minėjome, randasi į šiaurę) javai laukuose dar nebuvo prispėję, ganyklų gi — ir tų neužteko. 3. O naudotis tuo maistu, kurį pirmiau buvo atgabenęs laivais per Araro upę, juo mažiau tegalėjo, nes gelvetai nuo Araro buvo paėję į šalį, Cezaris gi nenorėjo nuo jų atsitraukti. 4. Edujai gi vis tęsė diena iš dienos: tai sakė, kad maistas dar renkamas, tai, — kad jau kelyje besirandąs, tai vėl, — kad jau esąs pristatytas vietoje. 5. Cezaris, pamatęs, kad edujai tyčiomis jį trukdo, o kad diena, kurioj reikės išdalyti maistas kareiviams, visai arti, sušaukė pas save edujų vyresniuosius (pastarųjų savo stovykloje turėjo nemaža, jų tarpe Divicijaką ir Liskų; Liskus buvo aukščiausios edujų valdžios atstovas, nes ėjo, taip vadinamojo, „vergobreto“ pareigas, kurs kasmet buvo renkamas ir turėjo į savo piliečius gyvybės ir mirties teises). 6. Cezaris ėmė smarkiai jiems prikaišioti, kad tokiomis sunkiomis aplinkybėmis negaunąs iš jų sau reikalingos pagalbos, ypač, kuomet maistas negalima nei pirkti nei iš laukų gauti, kuomet priešas taip arti; ir dar labiau, kad karą jų pačių prašomas pradėjęs, — o jie dabar apleidžią jį.

XVII.

1. Liskus, Cezario kalba paragintas, nutarė pagaliau išreikšti, ką pirmiau nenorėjo; jis sakė, kad pas juos esama nemaža įtakingų asmenų, kurių privatinė įtaka į žmones daugiau reiškia, negu pačių valdžios atstovų. 2. Šitie tad, skleisdami neteisingus gandus,

ir baugina liaudį, kad neduotų reikalaujamojo maisto. 3. Negalėdami patys užgrobti valdžią, jie skelbia, geriau esą priklausyti gallų valdžios, negu romėnų; 4. nes romėnai, anot jų, jeigu pergalėsią gelvetus, be abejonės, pavergsią likusiąją Gallijos dalį, o su ja kartu ir edujų tautą. 5. Tie tatai asmenys ir praneša priešams apie mūsų planus ir apie tai, kas darosi mūsų stovyklose; bet sulaikyti juos nuo tų darbų jisai (Liskus) negalįs, ir juk Cezaris tai suprantąs, kad apreiškęs jam (Cezariui) šį dalyką tik būtinojo reikalo verčiamas ir tai su dideliu sau pačiam pavojumi, o dėliai to ir tylėjęs, kol galėjęs.

XVIII.

1. Cezaris suprato, kad ta Liskaus kalba įtariamas Dumnorikas, Divicijako brolis, bet nenorėdamas prie daugelio liudytojų dalyką smulkmeniškai nagrinėti, greitai susirinkimą atleidžia, o Liskų užlaiko. 2. Pasilikęs su Liskumi akis į akį vėl klausia jį apie tą patį, ką buvo pasakęs susirinkime. Liskus kalba laisviau ir drąsiau. Cezaris šiuo dalyku ir kitus slapčia tardė. 3. Atranda, kad viskas yra tiesa, ką Liskus kalbėjo, būtent, kad tai esąs Dumnorikas, žmogus nepaprastos drąsos ir duosnumo, dėliai kurio liaudies labai mylimas, kad svajojąs užgrobti valdžią, kad ilgus metus už pigią kainą turėjo atpirkęs nuo edujų muito ir kitus mokesčius: nes per varžytines, jam pasiūlius kainą, niekas nedrįso jam prieštarauti; 4. o tuo padauginęs savo turtą ir įsigijęs galimybės būti duosniu; 5. savo lėšomis išlaikąs raitelius; 6. be to, nesitenkindamas taja įtaka pas

savuosius, jisai praplėtęs ją ir ant kaimyniškų tautų; 7. tam tikslui pasirūpinęs atiduoti savo motiną už vieno labai galingo ir aukštos kilmės vyro biturigiečių žemėje, patsai gi turi vedęs žmoną gelvetę, o seserį (iš motinos) ir kitas giminaites išleidęs į kitas valstybes. 8. Jau dėliai pačių giminumo ryšių jisai visas linkstąs gelvetų pusėn; Cezarį ir romėnus nekenčiąs ne tik politikos, bet ir savo asmens atžvilgiu, nes su Cezario atėjimu jo galybė pakrikus, o brolis Divicijakas iškilęs ir atgavęs pirmykštį malonės ir garbės laipsnį. 9. Jisai (Dumnorikas) gerai supranta, kad, romėnams pralaimėjus karą, galėsiąs su gelvetų pagalba užgrobti valdžią; bet prie romėnų viešpatavimo jam nebetenka tikėtis valdžios, bet priešingai: jam gresia pavojus nustoti ir tos įtakos, kurią dabar turįs. 10. Toliau benagrinėdamas dalyką, Cezaris patyrė, kad tos raitelių kovos (pirm kelių dienų įvykusios) nepasisekimo priežastis buvo ne kas kitas, kaip tik Dumnorikas, kurs pirmas su savo raiteliais davė pradžią tam (raitelių) pabėgimui (nes tų raitelių, kuriuos edujai atsiuntė pagalbon Cezariui, vadas buvo Dumnorikas); jų gi pabėgimas iššaukė paniką pas likusius (raitelius).

XIX.

1. Kadangi prie tų visų įtariančiųjų aplinkybių prisidėjo dar tikriausi prirodymai, būtent, kad jisai (Dumnorikas) pervedė gelvetus per sekvanų žemę, kad tarpininkavo tarp gelvetų ir sekvanų įkaitų užstatyme, kad tai visa padarė ne tik kad nepasiklausęs Cezario ir Romos valstybės, bet ir patiems

Skuodo SVB
Skaitytojų aptarnavimo
skyrius
16/238

edujams nežinant, ką patvirtino jų valdininkai, — tai Cezaris turėjo pilną pamatą, kuriuo remdamasis galėjo arba patsai nubausti Dumnoriką arba įsakyti edujų vyresnybei, kad tai padarytų. 2. Tik viena čionai buvo kliūtis, kad Cezaris gerai pažino Dumnoriko brolį Divicijaką: — jo (Divicijako) nepaprastą atsidavimą romėnams, jo ištikimybę, teisingumą ir susivaldymą; taigi bijojosi, kad Dumnoriko nubaudimu neįžeidus Divicijako. 3. Ir taip, pirm ką pradėsiant, Cezaris pasikvietė Divicijaką ir ėmė su juo kalbėtis jau nebe per kasdieninius savo vertėjus, bet per K. V. Trucilą — žymiausį Gallijos provincijos asmenį, artimiausį savo draugą, kuriuo visame kame labiausiai pasitikėjo; 4. čia Cezaris atkartoja Divicijakui, kas buvo jam pačiam girdint kalbėta gallų vyresniųjų susirinkime apie jo brolį Dumnoriką ir kas paskui atskirų asmenų buvo jam pranešta apie tą patį (Dumnoriką). 5. Cezaris karštai jį (Divicijaką) prašo, kad neužsigautų, jeigu dabar, dalyką ištyrus, arba pats nuspręs bausmę Dumnorikui arbai tai padaryti įsakys edujų vyresnybei.

XX.

1. Divicijakas su ašaromis ėmė Cezarį maldauti, kad nieko griežtesnio prieš Dumnoriką nepradėtų; 2. jisai gerai žinąs, kad tai visa yra tiesa, ir kad niekas del to viso taip nekenčia, kaip jis (Divicijakas); jisai, kuomet Dumnorikas buvo dar jaunas, turėjęs didelės įtakos tėvynėje ir visoje Gallijoje, Dumnorikas gi jokios reikšmės neturėjęs, o tik per jį iškilęs; 3. bet, iškilęs, jisai visomis savo pajėgomis

ėjo prie to, kad netiktai susilpninus jo itaką, bet ir visai jį pražudžius; tačiau nežiūrint to visa, jisai (Divicijakas) šiame dalyke vaduojasi ir broliškos meilės jausmais ir viešąja liaudies nuomone. 4. Jeigu jam (Dumnorikui) tektų ką nors sunkaus nukentėti iš Cezario priežasties, tai, kadangi jisai (Divicijakas) esąs artimas Cezario draugas, visi galėtų suprasti (edujų liaudis), kad tas įvyko ne be jo sutikimo; ir todel visų gallų simpatija nuo jo atsikreiptų. 5. Taip jam ilgai su ašaromis prašant, Cezaris paėmė jam už rankos ir, ramindamas jį, prašė paliauti maldavus; Cezaris jam pareiškė, kad dėliai tos didžios malonės, kurią turįs pas jį (Cezarį), jo (Divicijako) prašymus patenkina, ir skriaudą, padarytą valstybei, atleidžia, kartu atmainydamas ir savo nusistatymą; 6. liepia pašaukti Dumnoriką ir brolio akivaizdoje pasako jam, ką prieš jį pats turįs ir kame skundžia jį vyresnybė (edujų); ragina, kad ateinančiam laikui saugotųsi visokių įtarimų; pereituosius gi nusikaltimus atleidžiąs del jo brolio Divicijako. Dumnorikui paskiria žvalgus, kad galėtų žinoti, ką jisai veiks ir su kuo kalbėsis.

XXI.

1. Ta pačią dieną žvalgai pranešė Cezariui, kad priešas yra sustojęs paliai kalną už aštuonių mylių nuo romėnų stovyklos; tuojau tad siunčia ištirti tą kalną ir ar lengvai galima ant jo užlipti. Gauta atsakymas, kad lengvai. 2. Trečiosios sargybos pradžioje įsako savo legatui, vyriausiojo karo vado pavaduotojui, T. Labienui užimti kalno viršūnę su dviem legionais ir tais žvalgais, kurie žinojo kelią;

jam pareiškė Cezaris savo planą. 3. Patsai gi ketvirtosios sargybos pradžioje išeina priešo linkui, žygiuodamas tuo pačiu keliu, kuriuo ėjo priešas; visus gi raitelius siunčia pirm savęs. 4. O P. Konsidijų, kurs buvo laikomas prityrusiu karininku, kuriam teko tarnauti L. Sullos, o paskui M. Krasso kariuomenėje, siunčia pirmyn su žvalgais.

XXII.

1. Dienai brėkštant, kuomet kalno viršūnė buvo T. Labieno laikoma, o patsai Cezaris su kariuomene buvo nuo priešo netoliau už pusantros mylios (1500 pėdų) ir, kaip paskui iš belaisvių patyrė, tas nei jo paties, nei Labieno prisiartinimas visai priešo nebuvo patėmytas, 2. zovada atbėga pas jį Konsidijus ir sako, kalnas, kurį turėjo užimti Labienas, esąs priešo laikomas, tai pažinęs iš gallų ginklų ir ženklų (papuošalų). 3. Cezaris užveda savo kariuomenę ant artimiausio kalnelio ir sutvarko mūšiui kareivių eiles. Tuo tarpu Labienas, klausydamas Cezario įsakymo, nepradėti mūšio pirm nepasirodžius arti priešo stovyklos Cezario kariuomenei, kad tuo būdu galima būtų tuo pačiu laiku užatakuoti priešas iš visų pusių, užėmęs kalną laukė mūsiškių (pasirodant) ir nepradėjo mūšio. 4. Tik vėliau, apie vidudienį Cezaris sužinojo iš žvalgų, kad kalnas yra mūsų valdžioje, o gelvetai esą atsitraukę, Konsidijus gi iš baimės (apsirikęs ir) pranešęs tai, ko visai neregėjo. 5. Tą pačią dieną Cezaris vėl ėmė, kaip ir pirmiau, tokiame pat atstume sekti priešus ir pagaliau sustojo už 3 mylių nuo gelvetų stovyklos.

XXIII.

1. Žinodamas, kad už dviejų dienų reikės išdalyti maistas kariuomenei, Cezaris nutarė juo pasirūpinti, ir tuo tikslu ateinančią dieną nuo gelvetų pasuko miesto Bibrakto linkui; Bibraktas buvo vienas iš didžiausių ir turtingiausių miestų edujų žemėje ir nuo tos vietos, kur dabar buvo Cezaris, buvo nelabai toli, būtent, netoliau už 18 mylių. 2. Šį Cezario žygį sužino priešas; tai jam praneša pabėgėliai iš tų gallų raitelių tarpo, kurių vadu buvo paskirtas L. Emilijus dekurijonas. 3. Gelvetams tad pasirodė, kad romėnai iš baimės nuo jų pasitraukę ir juo labiau, kad pereitą dieną užėmę kalną nepradėjo mūšio, todel ir jie atmainė savo planą ir, pasukę kitu keliu, ėmė sekti mūsų kariuomenę ir pulti jos užpakalines eiles, norėdami tuo pakliudyti mums gauti maisto.

XXIV.

1. Bet tai pamatęs, Cezaris nuvedė savo kariuomenę ant artimiausio kalnelio, o raitelius pasiuntė pirmyn, kad sulaikytų priešo ataką. 2. O tuo tarpu patsai keturius veteranų legionus sustatė į tris eiles pačiame kalno viduryje, 3. ant viršūnės gi pastatė du legionu, kurie susidėjo iš kareivių nesenai surinktų artimoje Gallijoje, ir visą pagalbinę kariuomenę, ir tuo būdu visą kalną pripildė žmonėmis; kareivių bagažą liepė sunešti vienon vieton, kurį saugoti įsakė stovintiesiems aukštutinėje eilėje. 4. Gelvetai, sekusieji su visais savo vežimais, taip pat sustato juos vienoje vietoje; 5. patys gi ankštai suglaustomis eilėmis atmuša mūsų raitelius, o paskui,

susitraukę į falangą, lipdami kalnan, atakuoja priešakinę mūsiškių eilę.

XXV.

1. Cezaris, pirmiausia savo, paskui visų kitų arklius, liepė atitraukti šalin, kad, prie vienodo visiems pavojaus, niekas nesitikėtų gelbėtis pabėgimu. Trumpai prakalbėjęs į kareivius, pradėjo mūšį. 2. Mūsiškiai iš aukštumos šaudydami, lengvai perlaužė priešo falangą; ją išsklaidžius, išsitraukę kardus, puolėsi kovon. 3. Gallams grumtis buvo vienas didelis keblumas: viena mūsų strėla perdurdavo jų kelius skydus ir ten įsismeigus, juos surišdavo, o ištraukti užlenktą geležį buvo negalima, kautis gi turint suvaržytą kairiąją buvo nelabai patogu, ir 4. todel jų daugelis, kairiąją pakračius, išmesdavo skydą iš rankos ir kovėsi be jo. 5. Galų gale nusilpę nuo žaizdų ėmė trauktis atgal kalno link, kurs netoli (už vienos mylios) ten buvo. 6. Užėmus jiems kalną ir mūsiškiai sekė paskui juos, o tuo tarpu bojai ir tulingai, kurie skaičiumi į 15 tūkstančių, sudarė (savimi) užpakalines priešo eiles ir jo ariergardui buvo apsaugos vietoje, atėję į kovos vietą netikėtai atsisuko prieš mūsiškius, apsupo juos ir puolė kariuomenės dalį, kuri nebuvo apsaugota skydais; o gelvetai, kurie buvo nusišalinę į kalną, pamatę šį žygį, iš naujo pradėjo puolimą ir mūšį. 7. Romėnai, permainę frontą, puolė priešą iš dviejų pusių; pirmoji ir antroji eilė turėjo sulaikyti naują įveiktųjų (gelvetų) ataką, trečioji — sutikti ateinančiųjų (bojų ir tulingų) puolimą.

XXVI.

1. Taip dviem frontais kovota ilgai ir smarkiai. Gelvetai, daugiau nebegalėdami atlaikyti mūsiškių puolimo, vieni, kaip buvo pradėję, pasitraukė ant kalno, kiti (bojai ir tulingai) nuėjo prie savo abazų ir vežimų. 2. Nes (reikia žinoti) per visą tą mūšį, kurs nors tęsėsi nuo septynių (ryto) iki vakarui, niekas negalėjo matyti priešą pasitraukiant (atgal). 3. O nuo vežimų dar kovota iki vėlai nakčiai, nes priešas iš sustatytų vežimų buvo pasidaręs tarytum kokius apkasus; vieniems šaudant į mūsiškius nuo kalno, kiti iš po vežimų ir ratų mėtė rankines ragotines ir vielas, ir taip mūsiškius žeidė. 4. Tik po ilgos kovos mūsiškiai paėmė jų vežimus ir stovyklas. Čia buvo sugautas vienas Orgetoriko sūnus ir duktė. 5. Iš to mūšio išliko (pas priešą) apie 130 000 žmonių ir jie ėjo be pertraukos per visą naktį; taip ir naktimis nė valandėlei niekur nesustodami, trečioj dienoj pasiekė pagaliau lingonų kraštą, nes mūsiškiai turėjo sugaišti tris dienas, aprūpindami sužeistuosius ir laidodami užmuštuosius, ir todel negalėjo juos sekti. 6. Cezaris nusiuntė pas lingonus laišką ir pasiuntinius, įspėdamas juos, kad nei maistu nei kuo kitu juos (gelvetus) negelbėtų; o jei gelbėtų, tai lingonus palaikysiąs (savo priešais) kaip ir gelvetus. Po trijų dienų Cezaris su visa kariuomene ėmė (vėl) juos sekti.

XXVII.

1. Visų daiktų trūkumas (vargas) privertė gelvetus pasiųsti atstovus pas Cezarį pasidavimo reikalu. 2. Sutikę Cezarį kelyje puolė po jo kojų ir su nusi-

žeminimu ir ašaromis meldė taikos ir paklausė Cezario, kurs įsakė jiems laukti jo toje vietoje, kame buvo (jų minios tuo metu sustojusios). 3. Atvykęs ton vieton, Cezaris (tuoj) pareikalavo įkaitų, ginklų ir vergų, kurie pas juos buvo pabėgę. 4. Kuomet tai visa buvo surenkama ir sunešama, štai, užstojus nakčiai, 6 000 žmonių iš tos giminės, kuri vergibėnais vadinosi, ar tai iš baimės, kad sudėjus ginklus neliktų nužudyti, ar kad išsigelbėti nuo vergijos, nutarė pabėgti, manydami, kad tokioje pasidavusiųjų minioje, niekas jų pabėgimo nepamatys nei žinos, taigi vos tik sutemus, išėję iš gelvetų stovyklos, nubėgo link Reino bei germanų krašto.

XXVIII.

1. Tai sužinojęs Cezaris, toms tautoms, per kurių žemes keliavo (verbigėnai), įsakė, kad, jei nori būti laisvi nuo (visokio) įtarimo (prieš ištikimybę Cezariui), privalo juos sulaikyti ir atgal nuvaryti (pristatyti). 2. Sugrąžintus palaikė savo priešais; visus gi likusius, priėmęs iš jų įkaitus, ginklus ir pabėgėlius (vergus), priėmė (savo) pavaldiniais. 3. Gelvetams, tulingams, latovikams liepė grįžti, iš kur buvo išėję, o kad, viską sunaikinę, nieko neturėjo namie kuo galėtų pramisti, tai įsakė alobrogams, kad juos aprūpintų maistu; miestus gi ir kaimus, kuriuos buvo sudeginę, liepė patiems atsistatyti. 4. Tai jiems padaryti įsakė labiausiai tuo tikslu, kad nenorėjo, idant toji vieta, iš kur gelvetai buvo išėję, pasiliktų dyka, ir kad ją dėliai laukų derlingumo užgrobtų anapus Reino gyvenantieji germanai ir taip pasidarytų Galli-

jos provincijos ir alobrogų artimiausiais kaimynais. 5. Bojams gi, kadangi buvo žinomi savo nepaprastu narsumu, leido, edujams prašant, apsigyvendinti savo žemėje; edujai davė jiems laukų, o paskui suteikė lygias pilietybės teises.

XXIX.

1. Gelvetų stovykloje buvo atrastos lentelės, graikų kalba parašytos (pagamintos), kurios nunešta Cezariui; jose buvo padaryta smulki apyskaita, parodanti, koks gelvetų skaičius buvo apleidęs savo sodybas, kiek (buvo) vyrų tinkamų ginklui vartoti, kiek vaikų, senių ir moterų. 2. Viso buvo (galvų): gelvetų 263 000, tulingų 36 000, latovikų 14 000, raurikų 23 000, bojų 32 000; iš jų, kurie galėjo vartoti ginklą, buvo 92 000. Viso gi labo buvo: 368 000. 3. O tų kurie (po karui) sugrįžo namo, sulig sąrašu Cezario paliepimu pagamintu, rados skaičius: 110 000.

XXX.

1. Pasibaigus gelvetų karui, atvyko pas Cezarį beveik nuo visos Gallijos pasiuntiniai, valstybių atstovai, kad išreiškus jam savo pasveikinimus; 2. jie kalbėjo: Nors Cezaris šiuo kartu atkeršijęs gelvetams už senas skriaudas, padarytas romėnų tautai, tačiau jie suprantą, kad tas išėjo ne tik romėnų, bet ir (pačių) gallų krašto naudai, nes 3. gelvetai, be jokio atžvilgio į žydinčią (savo krašto) padėtį, išėjo iš savo sodybų ne kitu tikslu, kaip tik, kad užkariavus visą Galliją ir užgrobus jos valdžią, o sau apsigyvenimui išsirinkus patogiausią ir der-

lingiausią, jų nuomone, vietą visoje Gallijoje, likusias gi valstybes padarius savo lažininkėmis. 4. Prašė, idant Cezariui sutinkant, leista būtų jiems paskirtą dieną sušaukti visos Gallijos susirinkimą: esą turį kai kuriuos dalykus, kuriuos visų vardu norėtų jo paprašyti. 5. Gavę leidimą, paskyrė dieną susirinkimui ir po priesaika tarp savęs pasižadėjo, kad niekas, išskyrus, kuriems tas būtų pavesta, susirinkimo nutarimų neskelbs.

XXXI.

1. Susirinkimą atleidus, tie patys valstybių atstovai, kurie pirmiau buvo, sugrįžo pas Cezarį ir prašė, idant būtų jiems leista slapčia ir niekam negirdint pasikalbėti su juo apie savo ir visų (piliečių) labą. Gavę leidimą, jie visi verkdami puolė po Cezario kojom (ir pirmiausia pareiškė): 2. Jiems esą labai svarbu, kad gauti, ką prašys ir kad, ką kalbės, pasiliktų paslaptyje, nes dalykui išėjus aikštėn juos laukia didžiausias kankinimas. 3. Jų vardu kalbėjo Divicijakas edujietis, jis sakė: Visoje Gallijoje esanti dvi srovi, vienoje vadovauja edujai, kitoje arvernai. 4. Ilgus metus ėjusi smarki kova tarp tų dviejų tautų už pirmenybę, pagaliau prieita prie to, kad arvernai ir sekvanai už pinigus parsikvietę talkon germanus. 5. Pastarųjų (germanų) iš pradžios perėję šiapus Reino apie 15 000 tūkstančių; bet paskui, kai šitie laukiniai ir barbarai žmonės pamėgo gallų laukus, papročius ir turtus, jų atėjo dar daugiau, ir šiandien Gallijoje jų esama apie 120 tūkstančių. 6. Su jais edujai ir jų santarvininkai ne kartą buvo mėginę

susiremti, bet atmušti tik nukentėję didelę pragaištį, prarasdami visą bajoriją, visą senatą, visus raitelius. 7. Tokiomis kovomis ir nelaimėmis prislėgti edujai, kurie seniau, ir del savo narsumo ir del draugingų ir svetingų santykių su romėnais buvo galingiausia tauta Gallijoje, buvo priversti duoti sekvanams įkaitais pačius žymiausius šalies vyrus ir dar prisiekti, kad jie niekad nei savo įkaitų nereikalausią, nei romėnų pagalbos prašysią, nei nesipriešinsią amžinai pasilikti jų visiškoje valdžioje. 8. Tik jisai (Divicijakas) esąs vienas iš visos edujų valstybės, kurį negalėjo priversti (priešas), kad prisiektų arba savo vaikus atiduotų įkaitais. 9. Todel jisai, nebūdamas nei priesaika nei įkaitais suvaržytas, pabėgęs iš tėvynės ir atėjęs Romon pas senatą pagalbos prašyti. 10. Bet blogiau atsitikę nugalėtojams sekvanams, negu nugalėtiesiems edujams: Ariovistas, germanų karalius, įsikūręs jų (sekvanų) žemėje ir užėmęs trečią dalį jų geriausių laukų, o dabar jau reikalaująs, kad ir nuo kitos trečios dalies pasitrauktų sekvanai, nes pirm kelių mėnesių atėjo pas jį 24 tūkstančiai garudų, kuriems esą reikalinga paruošti vieta ir sodybos. 11. Tuo būdu po kelių metų ir atsitiks, kad visiems (gyventojams) reikėsią iš Galijos išsikraustyti, o (jų vietoje) pereis šion pusėn Reino germanai; o jokio palyginimo negali būti tarp gallų žemės (gerumo) ir germanų, nei tarp kultūros laipsnio, kuriuo gyvena gallai, o kuriuo germanai. 12. Ariovistas gi, kartą gavęs sumušti gallų kariuomenę (tas įvyko paliai Admagetobrigos), ėmęs valdyti išdidžiai ir žiauriai, iš kiekvieno žymesnio

asmens reikalaująs vaikų įkaitų vieton, o paskui, jeigu kas pasidaro ne sulig jo noru, taiko į juos visokias kankinimo priemones. 13. Apskritai Ariovistas esąs (tikras) barbaras, pikčiurna ir kvailys; jo valdžios jungas pavirtęs gallams nebepakeliamu. 14. Jeigu nebūsią jokios pagalbos nuo Cezario ir romėnų tautos, tai visiems gallams lieka tik tas pats padaryti, ką padarė gelvetai, būtent, išeiti iš savo tėvynės ir kitą gyvenimo vietą, kitas sodybas toliau nuo germanų atrasti ir likimą, koks ten nebūtų, patirti. 15. Jeigu tas visa būtų pranešta Ariovistui, jie neabejoją, kad jisai visus tuos įkaitus, kurie pas jį randasi, smarkiausiai nubaustų. 16. Tiktai Cezaris savo įtaka, kariuomene, dabartine pergale, romėnų tautos (garbingu) vardu galįs atgrąsinti, kad nebūtų dar daugiau atgabenta germanų į šią Reino pusę ir kad visa Gallija būtų apginta nuo Ariovisto priespaudų.

XXXII.

1. Divicijakui pabaigus tą kalbą, visi, kurie čia buvo, su dideliu verksmu ėmė prašyti Cezario pagalbos. 2. Cezaris patėmijo, kad iš visų tik vieni sekvanai nedaro tai, ką kiti darė (neseka kitų pavyzdžiu), bet nuliūdę ir nuleidę galvas tik žiūri žemėn. Nustebęs (Cezaris) klausė jų, kas to (tylėjimo) būtų per priežastis. 3. Sekvanai gi nieko neatsakė ir tylėdami toliau pasiliko tame pačiame nuliūdime. Cezariui savo klausimą kelis kartus pakartojus ir nė žodžio iš jų neišgavus, atsakė tas pats Divicijakas, edujietis: 4. Sekvanų padėtis esanti nelaimingesnė

ir sunkesnė negu kitų, kad jie vieni nė slaptai nedrįsta pasiskųsti bei pagalbos paprašyti ir kad atsiminę Ariovisto žiaurumą dreba iš baimės, tarytum čia pat jį esant regėtų, 5. nes kada kiti vis delto turi galimybės pabėgti, sekvanams gi, įsileidus Ariovistą į savo žemes ir pavedus jo valdžiai savo visus miestus (pilis), tenka visas kankynes kentėti.

XXXIII.

1. Tai visa sužinojęs, Cezaris nuramino gallus ir pažadėjo šiuo dalyku pasirūpinti, be to, išreiškė viltį, kad Ariovistas, dėliai patirtų iš Cezario pusės malonių, jo (Cezario) įtaka būsiąs priverstas paliauti daręs (minėtas) skriaudas. 2. Taip prakalbėjęs, atleido susirinkimą. Ir be to, ką girdėjo nuo Divicijako, dar nemažai turėjo priežasčių, kurių buvo verčiamas dalyką apsvarstyti ir juo užsiimti; pirmiausia Cezaris matė, kad edujai, kuriuos ne kartą senatas buvo pavadinęs romėnų giminaičiais ir broliais, buvo germanų pavergti ir nuženminti ir priversti duoti įkaitus Ariovistui ir sekvanams, pakęsti gi tokius dalykus (tą edujų pažeminimą), atsižvelgus į romėnų valstybės galybę, būtų ir pačiam Cezariui ir valstybei didžiausia gėda. 3. Antra, suprato, kad tas su laiku gali virsti pavojumi ir pačiai romėnų tautai, leidus germanams įprasti nuolat keltis per Reiną ir skaitlingomis miniomis kraustytis į Galliją; 4. toki laukiniai ir barbarai žmonės, kartą užėmę visą Galliją, galima tikėtis, tuo dar nepasitenkintų ir, kaip tai seniau padarė kimbrai ir teutonai, veržtųsi į mūsų provinciją, o iš čia Italijon, ypač, kad tik

Rodanas skiria mūsų provinciją nuo sekvanų; taigi suprato, kad šitiems dalykams reikia iš anksto pastoti kelią. 5. O, be to, patsai Ariovistas pasidarė taip išdidus ir puikybės pilnas, kad stačiai virto nepakenčiamu.

XXXIV.

1. Ir taip Cezaris nutarė pasiųsti pas Ariovistą pasiuntinius, kurie reikalautų iš jo, kad išsirinktų vietą abiem (Cezariui ir Ariovistui) sueiti netolimą, nes Cezaris norįs su juo pasikalbėti apie valstybės reikalus ir apie dalykus, kurie juodu liečia. 2. Šiai pasiuntinybei Ariovistas atsakė, kad jeigu jam būtų koks reikalas į Cezarį, patsai pas jį ir nuvyktų, todel ir Cezaris, turėdamas į jį (Ariovistą) kokį reikalą, teateinie pas jį. 3. Be to, jisai (Ariovistas) neturįs drąsos be kariuomenės ateiti į Gallijos šalis Cezario valdomas, o kad sutraukti kariuomenę vienon vieton, reikia padėti darbas ir lėšos. 4. Ir jam, esą, visai keista atrodo, ką gali turėti Cezaris arba jo tauta į tą Galliją, kurią jisai (Ariovistas) karu nukariavęs.

XXXV.

1. Gavęs tokį atsakymą, Cezaris vėl nusiuntė pas jį pasiuntinius su šitokiais reikalavimais: 2. Kadangi jisai (Ariovistas), būdamas tokiomis malonėmis Cezario ir romėnų tautos apdovanotas, kad, būtent, Cezario konsulavimo metu senato buvęs pavadintas karaliumi ir draugu, šiandien jam (Cezariui) ir romėnų tautai taip atsimokąs, kad kviečiamas nenorįs ateiti pasikalbėjimo vieton ir nenorįs

tartis apie bendrus reikalus nė jų pažinti, tai štai, kas Cezario iš jo reikalaujama: 3. pirmiausia, kad nuo šiol nesigabentų daugiau šiapus Reino į Galliją jokių žmonių; antra, kad sugrąžintų edujams įkaitus ir leistų tą pat padaryti sekvanams (t. y., kad sekvanai sugrąžintų įkaitus edujams); ir kad neskriaustų edujų, juos ir jų santarvininkus puldamas karu. 4. Jeigu taip padarytų (Ariovistas), tai amžinai džiaugsis Cezario ir romėnų malone ir draugingumu, priešingame atsitikime Cezaris, remdamasis senato nutarimu per M. Messalos ir M. Pizono konsulavimą padarytu, kuriuo kiekvienam, kam tik tektų valdyti Gallijos provincija, pavedama, kiek tas nekenks valstybės reikalams, ginti edujus ir kitus romėnų tautos draugus, — už edujų skriaudas nedovanosiąs.

XXXVI.

1. Ariovistas gi atsakė: Tokia esanti karo teisė, kad nugalėtojai kaip tinkami valdo nugalėtuosius; taipgi ir romėnai ne kitaip elgiasi, ne kitų nurodymais seka, bet valdo, kaip jiems patinka. 2. Jeigu jisai neįsako romėnams, kaip jie privalo savo teise naudotis, tai ir romėnams nepritinką į jo teisę kištis. 3. Edujai, pabandę karo laimės ir susigrūmę, liko sumušti, ir dabar jam moką mokesčius. 4. Cezaris gi jau ir tuo daręs jam didelę skriaudą, kad su jo atėjimu edujai ėmė apsileisti mokesčius mokėdami. 5. Įkaitų edujams nesugrąžinsiąs, kariauti gi su jais bei jų santarvininkais nekariausiąs, kolei pildys savo prižadus, tai yra, kasmet mokės sutartas duokles;

bet jeigu to nedarytų (nesilaikytų sutarties), toli jiems prie to, kad jiems ką bepagelbėtų romėnų tautos „brolių“ vardas. 6. O ką Cezaris pareiškęs, kad edujų skriaudų taip (neatkeršijęs) nepaliksiąs, te sau įsitikina, kad kas tik yra su juo (Ariovistu) kariavęs, kiekvienas galą gavęs. 7. Jei nori, tepabando susigrumti: tada supras, ką savo narsumu gali neįveikiami ir taip puikiai karo dalykuose išlavinti germanai, kurie per 14 metų nematė pastogės.

XXXVII.

1. Tuo pačiu laiku, kuomet Cezariui buvo daromas pranešimas (iš Ariovisto atsakymo), atėjo pasiuntiniai nuo edujų ir treverų: 2. edujai atėjo nusiskųsti, kad garudai, kurie nesenai parsigabeno į Galliją, pradėjo terioti jų kraštą, sakė, kad ir įkaitus davę Ariovistui negalėję gauti pas jį taikos; 3. Treverai gi sakė, kad svebų šimtas giminių sustoję paliai Reino krantus, bandė per jį persikelti; jiems gi vadovaują broliai Nazua ir Cimberius. 4. Tais visais pranešimais smarkiai sujudintas Cezaris nutarė veikti skubiai, nes jeigu naujoji svebų pajėga susijungtų su senomis Ariovisto miniomis, ne taip lengva būtų juos atremti. 5. Ir todel, kiek galima, veikiai parūpinęs maisto, skubiai išėjo Ariovisto linkui.

XXXVIII.

1. Po trijų dienų kelionės Cezariui buvo pranešta, kad Ariovistas su visa savo kariuomene žygiuojąs užimti Vezontą, didžiausią sekvanų miestą ir kad

nuo savo ribų jau trijų dienų kelią nuėjęs. 2. Cezariui be galo rūpėjo, kad tas neatsitiktų. 3. Nes tas miestas turėjo visus karui reikalingus patogumus, pati vietos gamta darė jį tvirtovės punktu: 4. upė Dubis, tarytum kokiu ratu, apsupa jį kone iš visų pusių; 5. likusiame tarpe, kurio nepasiekia upė ir kuris yra nedaugiau už 1600 pėdų ilgio, yra labai aukštas kalnas, kuris iš abiejų pusių susisiekia su upės krantais. 6. Aplinkui kalną išvesta mūro siena sudaro (šią vietą) tikrąja tvirtove ir ją su miestu sujungia. 7. Čion tad ir skubinosi Cezaris, žygiuodamas dienomis ir naktimis, ir užėmęs miestą pastatė ten apsaugos kariuomenę (garnizoną).

XXXIX.

1. Cezariui maisto ir jo pristatymo reikalu kelioms dienoms užtrukus paliai Vezontą, mūsų kareiviai, suėję su gallais ir pirkliais, ėmė juos klausinėti, o tie pasakoti, apie germanus; gallai kalbėjo, kad germanai esą žmonės nepaprastai didelio ūgio, kad kaipo kareiviai esą be galo narsūs ir savo amate turį didžiausio prityrimo (kad dažnai su jais kaudamiesi negalėdavę pakęsti jų veido ir baisaus akių žvilgesio). Toki gandai sukėlė mūsų kariuomenėje nemaža baimės ir sumišimo. 2. Pirmiausia toji baimė kilo iš pusės tribūnų, prefektų ir kitų, kurie, dėliai draugingumo atėję su Cezariu, maža teturėję prityrimo kare; 3. jie tatai, vienas tokią, kitas kitokią, privedžiodami priežastį, prašė Cezario atleisti juos namo; kiti iš gėdos, kad nepasirodžius bailiais, neva laikėsi vietoje, 4. bet jie neįstengdavo nuduoti nei

veido nei susilaikyti, kartais, ir nuo ašarų: nusišalinę į barakus, tai skųsdavosi savo likimu, tai kartu su savo draugais apgailestavo bendrą pavojų. 5. Po visas stovyklas viešai buvo rašoma testamentai. Pastarųjų kalbos ir baimė ėmė pamažėli pasiekti ir prityrusius kareivius, šimtininkus ir raitelių viršininkus. 6. Iš jų, kurie nenorėjo būti laikomi tokiais bailiais, sakė, kad ne tiek priešas jiems įvaraŗs baimės, kiek kelių siaurumas (nepatogumas) ir miškų daugybė, kuri eina visu plotu tarp jų ir Ariovisto, ir maisto klausimas, ar lengvai galės būti pristatomas. 7. O kai kurie ir (pačiam) Cezariui pranešė, kad, jam įsakius išsikelti iš stovyklų ir nešti vėliavas, kareiviai nepaklausysią ir iš baimės ženklų nenešią.

XL.

1. Tai pamatęs (tokį kariuomenės ūpą), Cezaris sušaukė visų šimtininkų susirinkimą ir smarkiai ėmė juos vainoti (sakė, kad): pirmiausia, kam jie klausia ir galvoja, kur ir kuriuo tikslu jie vedami? 2. Ariovistas per Cezario konsulavimą be galo geidęs romėnų tautos draugingumo, o todel nėr pamato manymui, būk jisai nepasvarstęs imsiąs ir pakeisiąs savo nusistatymą. 3. Bent Cezariui tas aišku, kad jisai (Ariovistas) pažinęs jo (C.) reikalavimus ir sąlygų teisingumą pamatęs, neatmesiąs nei Cezario nei romėnų tautos malonės. 4. Bet ir leidus, kad iš savo piktybės bei kvailybės karą pradėsiąs, vis tiek nėr ko bijotis arba nepasitikėti savo narsumu bei Cezario rūpestingumu. 5. Su šituo priešu jau mūsų tėvai turėję reikalo ir, kada cimbrai ir teuto-

nai buvo nugalėti, kariuomenei ne mažesnė buvo garbė už paties karo vado; ir patys nesenai turėję prógos kariauti Italijoje per vergų sukilimą, bet pastariesiems, galima sakyti, kiek padėjo prityrimas ir drausmė iš mūsų pačių išmokta. 6. Iš čia, esą, galima spręsti, kiek gero turi savyje narsumas, nes (kad ir minėtame vergų sukilime), kurių beginklių pirmiau be reikalo (mūsų kareiviai) bijojosi, paskui tuos pačius ginkluotus ir pergalėtojus sugebėję numalšinti. 7. Pagaliau, čionai jie turėsią darbą su tais pačiais germanais, kurie ne kartą buvo gelvetų sumušti ir netiktai gelvetų žemėje, bet ir jų pačių, o gelvetai juk negali prilygti mūsų kariuomenei. 8. O jeigu kas nerimauja del to, kad (vis delto) gallai buvo germanų nugalėti ir išsklaidyti, tai pasiteiravęs, galės štai ką sužinoti: gallai ilgu karu jau buvo (pusėtinai) nuvargę, Ariovistas gi per keletą mėnesių visai nedavęs progos stoti su juo į atvirą kovą, nes vis laikėsi paliai stovyklas ir balas; bet štai, kuomet gallai nesulaukdami mūšio, neteko kantrybės ir ėmė skirstytis, Ariovistas netikėtai juos puolęs, o todel aišku, kad karą laimėjęs labiau gudrumu, negu narsumu. 9. Bet tokiam gudrumui galėjo būti vieta vedant karą su neišlavintais ir nepritytusiais žmonėmis (kaip gallai), bet kad juo galima būtų prigauti mūsų kariuomenę, tai patsai Ariovistas nesitiki. 10. O kas liečia tuos, kurie savo baimę pamatuoja kelių nepatogumais ir maisto pristatymo sunkumu, elgiasi labai nepadoriai, nes arba nepasitiki karo vadu, arba nori jį mokyti; tais reikalais rūpintis tepaliekie jam. 11. Maistą mums pristato

sekvanai, leukai ir lingonai; javai laukuose jau prispėję; apie kelių patogumą veikiai patys įsitikinsią. 12. Tie gi gandai apie kareivių nepaklusnumą nedaro jam mažiausio įspūdžio: jisai gerai žinąs, kariuomenė tik tuomet tegalinti nepaklausyti savo vadų, kuomet per jų priežastį arba karas pralaimėta, arba kas nors jų padaryta, kas galėtų įtarti juos išdavime (papirkime). 13. Cezario gi nekaltybę liudija jo visa praeitis, o jo pasisekimą — karas su gelvetais. 14. Ir taip jisai liepsiąs, anksčiau negu buvo manęs, apleisti šias stovyklas, būtent, ateinančią naktį, ketvirtajai sargybai užstojus, įsakysiąs keliauti toliau. 15. Jeigu ir niekas (po to viso) jį nepasektų, jisai vis tiek eisiąs su vienu dešimtuoju legionu, kurio ištikimybė jam neabejotina; šis būsiąs jam pretoriškąja kogorta (palydovu). Šitą legioną Cezaris ypatingai mylėjo ir del jo narsumo labiausiai juo pasitikėjo.

XLI.

1. Šita Cezario kalba stebėtinu būdu pakreipė kareivių ūpą; pas visus atsirado didžiausias noras kuo greičiausiai pradėti karą; 2. dešimtasis legionas pirmas per karo tribūnus išreiškė jam padėką už pagyrimą ir pareiškė savo pasiruošimą tuoj stoti karan. 3. Paskui ir kiti legionai tarėsi su kareivių tribūnais ir pirmųjų eilių šimtininkais, kad atsiprašius Cezarį: jie, girdi, niekad neturėję nei baimės nei abejojimų ir visados buvę tos nuomonės, jog karo vedimo reikalai esą ne jų, bet vado dalykas. 4. Priėmęs jų atsiprašymą, Cezaris pasišaukė Divicijaką, iš visų gallų ištikimiausią asmenį, kad su jo

pagalba išradus tokį kelią, kuris kad ir tolesnis į 50 mylių, bet kariuomenei eiti būtų patogesnis ir atviresnis; 5. pagaliau, kaip buvo pasakęs, ketvirtoje sargyboje išėjo kelionėn. Ėjo niekur nesustodamas; galop septintą dieną žvalgai jam pranešė, kad Ariovisto kariuomenė esanti už 24 mylių nuo mūsų.

XLII.

1. Ariovistas, patyręs Cezario atėjimą, siunčia pas jį pasiuntinius pasakytų, kad, Cezariui atėjus arčiau, iš jo (Ariovisto) pusės nėra kliūčių, idant įvyktų, kas Cezario buvo prašyta pasikalbėjimo reikalu, nes dabar jam rodos, kad tas galėsią įvykti be jokio jam (Ariovistui) pavojaus. 2. Cezaris pasiūlymo neatmetė; manė, kad Ariovistas pradeda susiprasti, nes (štai) patsai žada padaryti, ką pirmiau prašomas nenorėjo 3. ir juo daugiau turėjo vilties Cezaris, atsimindamas tas malones, kurias jis pats ir jo tauta yra padariusi Ariovistui, kad, būtent, pastarasis (Ariovistas), pažinęs Cezario reikalavimus, daugiau nebesipriešins. 4. Diena suėjimui paskirta penkta nuo tos dienos. Tuo tarpu pasiuntiniai iš abiejų pusių buvo siunčiami dažnai ir Ariovistas pareikalavo, kad Cezaris nesivestų pasikalbėjimo vieton nė vieno pėstininko kareivio, nes, esą, bijąs, kad Cezaris jo netikėtai neapsuptų; te abudu ateinie su raiteliais palydovais; kitaip (Ariovistas) nesutiksiąs ateiti. 5. Cezaris nenorėjo, kad del kokios nors priežasties (preteksto) neįvyktų judviejų pasimatymas, bet iš kitos pusės nedrįso pavesti savo gyvybę gallų raiteliams, todel nutarė būsią geriausiai,

paėmus visus arklius nuo gallų raitelių ir atidavus juos dešimtojo legiono kareiviams, kuriais labiausiai pasitikėjo, kad tuo būdu, reikalui atsitikus, turėti sau ištikimiausią sargybą. 6. Kuomet tas buvo padaryta, gerai pasakė (pajuokdamas) vienas iš dešimtojo legiono kareivių: Cezaris, esą, daugiau negu žadėjo padaręs; buvo žadėjęs dešimtąjį legioną laikyti prie savęs pretoriškos kohortos vietoje, o dabar pakėlęs jį net į raitelius.

XLIII.

1. Lyguma buvo didelė ir joje buvo nemažas kalnas.*) Ši vieta buvo lygiame atstume nuo Arioviſto ir Cezario stovyklų. Čionai, kaip buvo sutarta, ir atvyko abudu pasikalbėjiman (konferencijon). 2. Cezaris liepė savo legionui sustoti už 200 žingsnių nuo šito kalno. Taip pat ir Arioviſto raiteliai sustojo lygiame atstume. 3. Ariovistas pareikalavo, kad tas pasikalbėjimas įvyktų abiem sėdint ant arklių ir kad kiekvienas turėtų prie savęs po 10 raitelių. 4. Jiedviem arčiau suėjus, pirmasis ėmė kalbėti Cezaris; jisai pirmiausia priminė savo ir senato geradarybes (Arioviſtui): kaip jis (Ariovistas) buvo senato pavadintas karaliumi ir draugu ir apdovanotas gausiomis dovanomis, kas romėnų labai retai tėra daroma ir tai tik labai nusipelniusiems žmonėms; 5. o į tai visa Ariovistas neturėjęs nei jokios progos nei teisės, tik ačiū Cezario ir senato gerumui ir duosnumui įsigijęs tąją garbę. 6. Toliau dėstė Cezaris, kaip tai seni

*) „tumulus **terrenus**“ — „žemiškas“ kalnas, t. y. neturįs uolų ir akmenų, ir todel patogus užlipti raiteliui.

ir teisingi yra tie pamatai, kurie jungia vienybėn romėnus su edujais; 7. kaip tai, esą, dažnai ir kaip prielankūs buvo senato daromi nutarimai edujams; kaip visada edujai buvę vadovaujanti tauta visoje Gallijoje ir tai pirmiau, negu susiartino su mumis (romėnais). 8. O romėnai tokį turį paprotį, kad rūpinasi, idant jų draugai ir santarvininkai ne tik nenustotų to, ką turi, bet dar kiltų į didesnę garbę ir galybę; dabar gi kas gali leisti, kad jie prarastų tai, kas jų buvo turėta pirm sueisiant su romėnų tauta? 9. Pagaliau pakartojo (Cezaris) tuos pačius reikalavimus, kuriuos per pasiuntinius buvo pirmiau pareiškęs, būtent: kad nepultų karu nei edujus nei jų santarvininkus; kad sugrąžintų įkaitus ir, jeigu jau negalįs nė kiek germanų pasiųsti namo, tai teneleidžia, kad ateity daugiau jų nesikeltų šion pusėn Reino.

XLIV.

1. Ariovistas Cezario reikalavimams nedaug teatsakė, bet užtat daug prikalbėjo begirdamas save; 2. perėjęs Reiną ne iš savęs, bet gallų kviečiamas; tik su nemaža pelno viltimi palikęs tėviškę ir savuosius; sodybas Gallijoje turįs patiems gallams leidus; įkaitus taip pat — jų pačių duotus; mokesčius imąs karo teise, kurią nugalėtojai turi į nugalėtuosius. 3. Ne jis gallams, bet jam gallai, esą, karą buvo surengę; visos Gallijos valstybės ėjusios prieš jį ir prieš jį turėjusios stovyklas; bet visos tos kariuomenės vienu mūšiu buvo jo išsklaidytos ir nugalėtos. 4. Jei vėl tai norėtų patirti, jisai vėl esąs pasiruošęs susigrumti; jei taika nori naudotis, tai iš jų pusės

būtų neteisinga atsisakyti nuo duoklės, kurią iki šiam laikui savo noru mokėjo. 5. Romėnų tautos draugiškumas privalėtų būti jam (garbės) papuošalas ir pagalba, o ne pragaištis, negi kitam tikslui josios ir buvo norėjęs. Bet jeigu per romėnų priežastį ir mokesčiai ir pavaldiniai jam turi sumažėti, tai, kaip prašęs, lygiai mielu noru ir atsisakysiąs nuo romėnų tautos draugystės. 6. Gi tas, kad gabenąs germanus Gallijon, daręs tai savęs apgynimui, o ne Gallijos nukariavimui, tai liudijanti kad ir ši aplinkybė, kad tik prašomas teatėjęs ir kariavęs ne užpuolimui, bet apsigynimui. 7. O atėjęs į Galliją pirmiau romėnų tautą. Niekad iki šiam laikui romėnų kariuomenė nebuvo peržengus Gallijos provincijos ribų. 8. Ko gi tad Cezaris norįs? Ko ateinąs į jo žemes? Šita Gallijos dalis esanti jo provincija, kaip anoji — romėnų. Kaip romėnai neleistų jam veržtis į jų ribas, taip lygiai jisai laiko neteisingais romėnus bevaržančius jo teises. 9. Nors, anot Cezario, edujai gavę nuo senato romėnų tautos brolių vardą, tačiau jisai nesąs taip kvailas ir nepritysęs, kad nežinotų, jog nei romėnai buvo edujų padedami per (romėnų) karą su alobrogais, nei edujai romėnų, — būtent, tose grumtynėse, kuriose edujai su juo pačiu (Ariovistu) ir su sekvanais kariavę. 10. Todel turįs teisę įtarti Cezarį, jog po draugiškumo (su edujais) priedanga, įsivedęs kariuomenę Gallijon ne kitam tikslui, kaip tik kad jį (Ariovistą) prislėgus. 11. Jeigu Cezaris nenusileis ir neišves iš šitų vietų savo kariuomenės, tai ne draugu savo, bet priešu jį palaikysiąs. 12. Ir jeigu pasisektų jam Cezarį užmušti, tai pas

daugelį romėnų tautos vadų ir galiūnų įsigytų malonės; tai patyręs nuo gallų per jų pasiuntinius; ir taip jų visų (romėnų didikų) malonę ir draugingumą galėtų sau pirkti Cezario mirtimi. Bet, jeigu Cezaris pasitrauktų ir suteiktų jam galimybės laisvai valdyti Galliją, tai gautų gausių dovanų ir, be to, visokius karus, kokius tik norėtų, jam padedant, vestų be jokio sau (Cezaris) sunkumo ir pavojaus.

XLV.

1. Atsakydamas Ariovistui, Cezaris daug kalbėjo, prirodydamas, kodel negalįs nuo savo reikalavimų atsisakyti: nei jo paties (Cezario) nei romėnų tautos paprotys neleidžiąs savo geriausius santarvininkus apleisti, o ir nemanąs, kad Gallija turėtų būti labiau Ariovisto, o ne romėnų. 2. Kvintus Fabius Maximus buvo nukariavęs arvernus ir rutenus, bet jiems romėnų tauta atleido ir (juos) nei į provinciją neprijungė, nei mokesčių paskyrė. O jei pažiūrėtume į senovę, tai atrastume, kad valdžia Gallijoj teisingiausiu būdu atatinka romėnų tautai, o jei atkreiptume domę į senato nutarimus, tai Gallija privalanti būti laisva, nes senatas norėjo, kad ji, ir užkariauta būdama, savais įstatymais naudotųsi.

XLVI.

1. Taip jiedviem besikalbant, pranešta buvo Cezariui, kad Ariovisto raiteliai eina artyn prie kalno, prijoja mūsiškius ir mėto į juos akmenis ir strėlas. 2. Cezaris baigia pasikalbėjimą ir priėjęs

prie saviškių įsako, kad nė vienos strėlos nemestų į priešą. 3. Nors Cezaris ir matė, kad išrinktajam legionui, susigrūmus su Arioviſto raiteliais, negresė pavojus, tačiau tos kovos nenorėjo Cezaris, nes sumuštas priešas paskui sakytų buvęs romėnų, po pasikalbėjimo priedanga, prigautas. 4. Paskiau viešai buvo kareiviams paskelbta, kaip išdidžiai elgęsis Arioviſtas per tą pasikalbėjimą, visai nepripažindamas jokių teisių romėnams į Galliją, kaip jo raiteliai užpuolę mūsiškius, ir taip nutraukė pasikalbėjimą; tai visa tik uždegė kareivius dar didesniu, negu pirmiau, noru kariauti.

XLVII.

1. Po dviejų dienų atėjo Arioviſto pasiuntiniai pas Cezarį, pareikšdami, (kad) Arioviſtas norįs dar pasikalbėti su Cezariu apie dalykus, kuriuos buvo pradėję, bet nepabaigę, tad prašąs, te vėl paskiria (Cezaris) dieną pasimatymui arba, jei nenori patsai, teprisiuntie savo pasiuntinį. 2. Cezaris nematė reikalo daugiau su juo tartis, ypač atsimindamas paskutinį germanų pasielgimą, kad konferencijos metu negalėjo susilaikyti nešaudę į mūsiškius. 3. Siųsti gi pas jį pasiuntinį iš savųjų tarpo Cezaris nenorėjo, nes, jo nuomone, buvo tai išstatyti jį (pasiuntinį) gyvybės pavojui ir paduoti jį kaipo auką į rankas laukiniams žmonėms. 4. Sumanė tad, būsią geriausiai pasiuntus Gajų Valerijų Procilą, 9. Valerijaus Kaburo sūnų, labai drąsų ir mandagų jaunikaitį, kurio tėvas Gajaus Valerijaus Flakko buvo Romos

piliečiu pripažintas; šis jaunikaitis buvo ir Cezariui ištikimas ir mokėjo gallų kalbą, kurią Ariovistas del ilgos praktikos gerai vartojo, o ir patiems germanams prieš jį (jaunikaitį) sunku būtų ką nors išrasti (kad jį kankinus); su juo buvo paskirtas (ir siunčiamas) Morkus Metius, kurs buvo įsigijęs Ariovisto palankumą. 5. Jiedviem buvo įsakyta, sužinojus Ariovisto pasiūlymus, pranešti Cezariui. 6. Ariovistas, išvydęs juos pas save stovykloje, čia pat prie savo kareivių sušuko: Ko jie pas jį atėję? ar šnipinėti? Jiedviem neleido nė žodžio ištarti ir (tuoj) retežiais (saitais) liepė apkalti.

XLVIII.

1. Tą pačią dieną Ariovistas išėjo iš stovyklų ir sustojo paliai kalną už 6 mylių nuo Cezario kariuomenės. 2. Ateinančią dieną praėjo su savo kariuomene pro Cezario stovyklas ir dviejų mylių atstume vėl sustojo tuo, būtent, tikslu, kad atkirtus Cezarį nuo privežamojo maisto iš edujų ir sekvanų žemės. 3. Cezaris gi nuo šios dienos per ištisas penkias dienas kasdien išvesdavo savo kariuomenę iš stovyklų ir laikė ją karo tvarkoje, kad Ariovistas, jei tik panorėtų, visados turėtų progos stoti kovon. 4. Bet Ariovistas per visas tas dienas laikė savo kariuomenę stovyklose, o tik raitelių kovon testodavo. Šiame kovos būde germanai buvo labiausiai išsilavinę. 5. (Germanų) raitelių skaičius buvo 6 000 ir tiek pėstininkų — geriausių bėgikų ir narsiausių kareivių, iš jų po vieną galėjo sau pasiimti

kiekvienas raitelis kaipo apgynėją; jie gi (bėgikai) drauge su raiteliais stodavo mūšin; ir prie jų (kaipo savo apgynėjų kovos metu) kreipėsi raiteliai; 6. ištikus kokiam pavojui, jie pavaduodavo raitelius; o jei sužeistas raitelis nukrisdavo nuo arklio, jie apstodavo jį (aplinkui sustoję gynė jį); 7. arba, jeigu reikėdavo ilgiau vytis (priešą) arba skubiai bėgant trauktis atgal, tai jie taip buvo bėgime išsimiklinę, kad įkibę į arklių karčius galėjo savo greitumu prilygti arkliams.

XLIX.

1. Cezaris, matydamas, kad Ariovistas vis laikosi savo stovykloje, o nenorėdamas daugiau būti jo kliudomas provianto gavime, praėjo pro tą vietą, kur buvo germanai, ir už 600 žingsnių nuo jų išsirinko patogią vietą stovykloms; ėjo šion vieton paskirstęs kariuomenę į tris eiles. 2. Pirmajai ir antrajai eilei liepė laikytis ginklų, trečiajai — imtis darbo stovykloms apsaugoti (sustiprinti). 3. Ši vieta, kaip aukščiau pasakyta, buvo apie 600 žingsnių atstume nuo priešo. Čionai pasiuntė Ariovistas apie 16 000 (lengvos) kariuomenės draug su visais raiteliais, kad mūsiškius gąsdintų ir kliudytų darytis apkasus. 4. Tačiau Cezaris, kaip buvo nutaręs, taip ir darė; būtent, dviem eilėm įsakė atremti priešą, o trečiajai baigti pradėtąjį darbą. 5. Kuomet stovyklos buvo jau sustiprintos (pylimu apsaugotos), dviem legionam su pagelbinės kariuomenės dalimi liepė pasilikti ten pat; o likusius keturis nuvedė į didžiąsias stovyklas.

L.

1. Sekančią dieną Cezaris, sulig savo planu, išvedė kariuomenę iš abiejų stovyklų, o kiek paėjęs nuo didžiųjų stovyklų, išsirikiavo karo tvarka ir taip davė priešui progos susigrumti. 2. Bet priešui ir šį kartą nepasirodžius, apie pietus vėl nusivedė kariuomenę atgal į stovyklas. Tik dabar pagaliau Ariovistas pasiuntė savo kariuomenės dalį, kuri pultų mūsų mažąsias stovyklas. Labai smarkiai abiejų pusių muštasi iki pat vakarui. 3. Tik saulei leidžiantis, Ariovistas nusivedė kariuomenę į stovyklas; per tą mūšį, kaip iš Ariovisto, taip ir iš mūsų kariuomenės daug buvo sužeistųjų. 4. Cezaris, klausinėdamas belaisvių, kodel Ariovistas vengęs galutino mūšio, vis gaudavo atsakymą, kad to priežastis esąs germanų paprotys, kuriuo šeimų moterys su pagalba burtų ir pranašavimų pasako, kada mūšį galima laimėti, o kada ne; 5. josios (šiuo kart) pasakiusios: dievų esanti tokia valia, kad germanai nelaimėsią, jei pirm naująjį (mėnulį) stosią kovon.

LI.

1. Ateinančią dieną Cezaris abiem stovyklom pastatė po garnizoną (susidedanti iš tiek žmonių), kiek, jo nuomone, buvo pakankama; visas gi pagalbinės kariuomenės dalis sustatė priešo akivaizdoje prieš mažąsias stovyklas, kad tuo būdu paslėpus legionų (kariuomenės) neskaitlingumą, kuri skaičiumi buvo mažesnė už priešo. Patsai gi, išrikiavęs kariuomenę į tris eiles, nuėjo iki pat priešo stovyklų.

2. Dabar tai germanai buvo priversti išvesti savo pajėgas iš stovyklų; jie sustatė savo kariuomenę giminėmis, viena nuo kitos lygiu protarpiu, taip stovėjo: garudai, markomanai, tribokai, vangonai, nemiečiai, seduziečiai, svebai; be to, visas savo kariuomenės eiles apstatė vežimais, kad niekas negalėtų pabėgti. 3. Dargi susodino ant vežimų moteris, kurios einančius (vyrus) mūšin su ištiestomis rankomis maldavo, kad neleistų joms patekti romėnų vergijon.

LII.

1. Cezaris kiekvienam legionui pastatė po legatą ir kvestorą, kad kiekvienas galėtų turėti juose savo narsumo liudininkus; 2. patsai gi puolė priešą dešiniuoju sparnu, nes matė, kad toji priešo dalis (kairysis sparnas) buvo silpnesnė už kitas. 3. Kuomet ženklas (trimitu) buvo duotas, mūsiškiai taip smarkiai puolė priešą ir jis (iš savo pusės) taip ūmai ir greitai ant mūsiškių šoko, kad nebuvo kada (nebuvo laiko) pradėti šaudyti, todel, raguotines atmetus šalin, kapotasi vienas antrą kardais. 4. Bet germanai, savo papročiu, veikiai susijungė į falangas ir atlaikė mūsiškių smūgius (užsidengę skydais). 5. Mūsiškių tarpe tačiau nemaža atsirado tokių (narsuolių), kurie įsisprausdavo į falangas ir, rankomis atlupę skydus, kapojo priešą (kirsdami iš viršaus). 6. Kuomet kairiajame sparne priešo eilės buvo atremtos ir išsklaidytos, dešiniajame priešas del savo daugybės mūsiškius stipriai spaudė. 7. Tai patėmijo jaunikaitis Publius Krassus, kurs buvo

raitelių vadas ir tuo tarpu buvo mažiau užimtas, negu dalyvavusieji mūšyje (nes tuomet jo rateliai dar nebuvo įstoję mūšin), ir spaudžiamiesiems mūsiškiams pasiuntė pagalbon trečiąją (atsargos) eilę.

LIII.

1. Tuo būdu mūšis atsigavo ir visa priešo kariuomenė leidosi bėgti ir nenustojo bėgus, kol nepasiekė upės Reino, kuri nuo mūšio vietos buvo už 50 (tikriau už **15**) mylių tolumo. 2. Čionai tik nedaugelis išsigelbėjo; vieni mėgino upę perplaukti, pasitikėję savo kūno jėgomis, kiti gelbėjosi radę ten valtis. 3. Jų tarpe buvo (pats) Ariovistas, kurs užtikęs prie kranto pririštą laivelį, paspruko su juo; visus likusius mūsų raiteliai bevydamiesi iššudė. 4. Dvi buvo Ariovisto pati: viena iš svebų giminės, su kuria buvo atėjęs iš tėvynės, antroji — norietė, Vokcijono karaliaus sesuo, su kuria buvo susituokęs Gallijoje, kur ją brolis buvo atsiuntęs; abidvi pražuvo tame bėgime. Iš dviejų dukterų, viena buvo užmušta, kita paimta nelaisvėn. 5. Gajus Valerijus Procilas, kuris trimis retežiais (saitais) apkaustytas buvo sargų tame bėgime velkamas, netikėtai susidūrė su pačiu Cezariu, sekančiu su raiteliais paskui bėgantį priešą. 6. Šis atsitikimas suteikė Cezariui nemažiau malonumo už pačią pergalę, kad, būtent, teko jam regėti garbingiausią visoje Gallijoje vyrą, savo artimąjį ir draugą — svečią, atimtą iš priešo rankų ir jam sugrąžintą, ir todel del įvykusios su Procilu nelaimės likimas negalėjo sumažinti dabartinio (pergalėjus priešą) Cezario džiaugsmo ir triumfo.

7. Procilas pasakojo, kad tris kartus, jam pačiam regint, buvo mesti apie jį burtai, kad sužinojus, ar tuoj jis, esą, turįs būti nužudytas ant laužo, ar kitu laiku, bet kiekvieną kartą burtai išėję jo naudai, ir taip jis sveikas išlikęs. 8. Taip pat buvo atrastas Morkus Metius ir pas Cezarį atvestas.

LIV.

1. Kuomet anapus Reino sužinota apie tą mūšį, tai svebai, kurie jau buvo atėję prie Reino krantų, ėmė grįžti namo; bet ubijai, gyvenantieji paliai Reiną, patyrę svebų išgąstį, ėmė juos vytis ir jų daugybę iššudė. 2. Cezaris, viena vasara du didžiausiu karu atlikęs, nuvedė kariuomenę į žiemines stovyklas sekvanų žemėje truputį ankščiau, negu to reikalavo laikas. 3. Šiai (žieminei) kariuomenei vadą paskyrė Labieną; patsai gi nuvyko į Cizalpinę Galliją savo (kaipo provincijos valdovo ir teisėjo) pareigų eiti.

Skuodo savivaldybės viešoji biblioteka
SVB
000135068

94
Ce-199

„ŠVYTURIO“ BENDROVĖ

yra išleidusi arba leidžia

Lotynų kalbai:

1. *K. Jokanto* **Lotynų kalbos vadovėlis.** I d.
2. *K. Jokanto* **Lotynų kalbos vadovėlis.** II d. su žodynėliu bendru abiem dalim.
3. *M. Durio* **Lotynų kalbos sintaksė** ir metrikos dalykai. Naujas, originalis vadovėlis.
4. **Kajus Julius Cezaris.** I knyga. *M. Durio* vertimas.

Vokiečių kalbai:

5. *K. v. Berg* **Anschauungs- und Sprechübungen** für den deutschen Sprachunterricht. I-siems mokslo metams.
6. *K. v. Berg* **Anschauungs- und Sprechübungen** für den deutschen Sprachunterricht. II-siems mokslo metams.
7. *K. v. Berg* **Anschauungs- und Sprechübungen** für den deutschen Sprachunterricht. III-siems mokslo metams.

Visos trys knygos iliustruotos.

Be to, „Švyturio“ B-vė yra išleidusi ir kitoms mokslo šakoms vadovėlių.

Su užsakymais kreiptis į

„ŠVYTURIO“ Bendrovės knygyną

KAUNE, Laisvės Alėja N. 64.

Reylenderio ir sūnaus spaustuvė Tilžėje.

7 €